

LIŠKUTÍNOVY DNY NA PRAHU NOVÉHO MILÉNIA

Pavol HLÚBIK

Katedra vojenské hygieny Vojenské lékařské akademie J. E. Purkyně, Hradec Králové

V převážné části české, ale i slovenské lékařské veřejnosti je osobnost generála prof. MUDr. Josefa LIŠKUTÍNA spojena s životem a prací lékaře, který věnoval celý svůj odborný život snaze prosadit v poválečné československé společnosti myšlenky a zásady preventivní medicíny. Na začátku nového milénia, které je charakterizované novou mladou a perspektivní generací lékařů zabývajících se problematikou hygieny a preventivního lékařství, dovoluji si připomenout jeho osobnost při příležitosti konání Liškutínových pracovních dnů pořádaných na jeho památku od roku 1957.

Profesor Liškutín se narodil 13. 8. 1910 v Tvarožné (okres Brno) a zemřel 8. 2. 1957 v Hradci Králové. Vyrůstal v rodině rolníka. Po absolvování gymnázia v Brně vystudoval v letech 1929-1934 Lékařskou fakultu Masarykovy Univerzity v Brně. Po promoci nastoupil na místo asistenta Patologicko-anatomického ústavu Masarykovy Univerzity v Brně. Tragický rok 1939 zastihl prof. Liškutína na studijním pobytu ve Francii, kde se přihlásil a byl zařazen do formující se československé vojenské jednotky ve Francii. V roce 1940 byl evakuován do Anglie, kde po absolvování kurzu vojenské hygieny a kurzu tropického lékařství v Londýně byl jmenován hygienikem a současně přednostou bakteriologické laboratoře československé brigády ve Velké Británii. V srpnu 1944 byl prof. Liškutín odvelen na východní frontu a jmenován epidemiologem 1. československého armádního sboru v SSSR. Po skončení 2. světové války prof. Liškutín spojil svoji další odbornou kariéru s vojenskou zdravotnickou službou. Byl ustanoven do funkce přednosty preventivního oddělení zdravotního odboru Ministerstva národní obrany. Vedl výuku hygieny, epidemiologie a zdravotnické statistiky ve Vojenské lékařské škole, navázal na činnost gene-

rála MUDr. Klementa Zrůnka - představitele vojenské hygieny a epidemiologie v armádě první Československé republiky. V druhé polovině 40. let se prof. Liškutín podílel na vybudování hygienicko-epidemiologické služby armády, služby zdravotnicko-statistické, laboratorní a položil základy organizací pracovního a tělovýchovného lékařství, vybudoval národní transfuzní službu.

Profesor Liškutín habilitoval v roce 1947 na Lékařské fakultě Masarykovy Univerzity v Brně. V roce 1954 byl jmenován profesorem pro obor hygiena. Zřízením Vojenské lékařské akademie v Hradci Králové v roce 1951 a v jejím rámci katedry vojenské hygieny získal obor materiálně-technickou a personální bázi, aby mohl fungovat jako samostatný lékařský obor. Katedra vojenské hygieny od prvního dne zabezpečovala výuku posluchačů VLA ve 4 oborech: ve vojenské hygieně, vojenské zdravotnické osvětě, vojenské zdravotnické statistice a do založení katedry vojenské epidemiologie i v tomto oboru. První náčelník vojenské hygieny gen. prof. MUDr. J. Liškutín chápal hygienu jako integrující část preventivního lékařství, kterou charakterizoval ve své koncepci výstavby „Stolice vojenského preventivního lékařství“.

V průběhu svého relativně krátkého, ale intenzivního působení na pracovišti se podílel na organizačním, materiálně-technickém a odborném vybudování nového pracoviště katedry vojenské hygieny. Vědecká a výzkumná činnost prof. Liškutína v oboru hygiena zabírá rozsáhlou oblast - zahrnuje prakticky všechny části oboru hygiena a preventivní lékařství. Profesor Liškutín v řadě původních vědeckých prací prezentoval výsledky vlastního výzkumu se zaměřením na chlorování vody, charakteristiku infekčních chorob a epidemií v průběhu 1. a 2. světové války, problematiku hygieny táboření, systému preventivního lékařství, boje lékaře proti lidským ztrátám v pracovním procesu, individuální přípravu pitné vody.

Z řady učebních textů je nutno upozornit na Vojenskou zdravotnickou statistiku, třídičnou Vojenskou hygienu a monografii Vojenská hygiena, kterou charakterizoval prof. MUDr. Vladimír Dvořák: „... v učebnici, která není pojata jen jako úzce odborná příručka speciálního odvětví hygieny, nýbrž hledí zvýšit zdravotní úroveň všech, kteří konají vojenskou službu. Poučení, zkušenosti a hygienické návyky získané během vojenské služby a přenesené zpět do občanského života přispějí ke zvýšení zdravotnické úrovně celého národa“.

Aktuálnost daného díla je nutno chápat nejenom v kontextu reality poválečného období. Profesor Liškutín se pro náhlé úmrtí vydání své knihy nedočkal. Z další bohaté publikační činnosti lze uvést řadu odborných referátů, překladů anglických i ruských původních prací.

Profesor Liškutín obohatil hygienu a preventivní medicínu hloubkovou znalostí a souvislostí s řadou styčných lékařských disciplín. Objektem zkoumání oboru hygiena se v pojetí prof. Liškutína stal člověk, přičemž základní povinností lékaře je chránit jeho zdraví, pracovní výkonnost.

Profesor Liškutín byl nejenom vynikajícím pedagogem, ale také náročným vedoucím, který od svých asistentů vyžadoval solidní teoretické vzdělání a dostatečný rozhled v oboru. Aktivně podporoval u všech rozsáhlou vědeckou práci, organizoval další vzdělávání a doškolování učitelů katedry, vyzýval k úzké spolupráci s civilními hygienickými pracovišti v terénu i na vysokých školách a sám byl vzorem pro uvedenou spolupráci. Právě toto jeho zánícení pro vědeckou a pedagogickou práci vedlo jeho bezprostřední spolupracovníky a následovníky k myšlence pořádat Liškutínovy hygienické dny, které jsou od roku 1957 věnovány aktuální problematice hygieny a preventivní medicíny v oblasti vědeckovýzkumné, pedagogické, ale i v oblasti praktického naplňování legislativy zaměřené na ochranu, upevňování a rozvoj zdraví člověka na individuální, ale i celospolečenské úrovni.

Literatura

1. LIŠKUTÍN, J.: Vojenská hygiena. Praha, Naše vojsko, 1957. 479 s.
2. VINCENT, O., aj.: Vojenská hygiena. Praha, Naše vojsko, 1967. 284 s.
3. HOTTMAR, Z.: Liškutínovy dny 1988. Sborník vědeckých prací VLVDÚ JEP Hradec Králové, 1. vyd., 1998, sv. 106, s. 3-4.

Korespondence: Plk. doc. MUDr. Pavol Hlúbik, CSc.
Vojenská lékařská akademie J. E. Purkyně
Třebešská 1575
500 01 Hradec Králové
e-mail: hlubik@pmfhk.cz

Do redakce došlo 12. 4. 2001
